

Tom Wolfe: un mestre del seu univers.

“Amèrica és un país molt dur”

Tom Wolfe, periodista i novel·lista amb una visió punyent dels punts febles de la societat, mira enrere per contemplar una dècada cobdiciosa i preveu un refredament de la passió americana pels diners i el llibertinatge.

La seva novel·la, *La foguera de les vanitats*, es va mantenir durant 56 setmanes al rànquing dels llibres més venuts en tapa dura, i actualment encapçala el rànquing de les edicions de butxaca més venudes. Wolfe va ser el pioner d'un tipus de periodisme que destacava per la seva intensa versemblança i la seva impassible dissecció dels individus. En una conversa amb Bonnie Angelo —Cap del Departament d'Estat de Nova York—, Wolfe prediu que el país evolucionarà envers una nova moderació.

—*Les dècades són períodes de temps arbitraris, però són els que fem servir, i vostè té una aptitud especial per a definir-les. Va qualificar els anys 60 d'«absolutament bojos, obscens, escandalosos, amb rostre de Mammon, amarats de drogues i de lascívia». Els 70 foren «la dècada del Jo», «els anys del sexe total, la droga total, el paradís hedonista dels bum bum 70». Ara que estem a punt d'acabar els 80, ¿com els defineix?*

—És la dècada de la febre dels diners. Resulta gairebé impossible que la gent s'alliberi de la pruija que els ocasiona el diner. No és gens probable que aquesta dècada produeixi herois.

En certa manera ha estat un augment del comportament humà normal, més que no als 70 i als 60. En aquella època la gent instruïda tenia una certa prevenció a mostrar la seva opulència; era l'època de les noietes amb texans que treballaven de puericultora.

Als anys 80 la gent amb possibles ha tornat a la normalitat: en tenen i ho demostren. I aquesta actitud ha penetrat en tota la societat. Quan jo em passava els dies al Bronx vaig veure uns joves negres que portaven unes cadenes amb un penjoll que em semblà el símbol de la pau. Vaig pensar: què interessants aquests joves que viuen en circumstàncies tan difi-

cils i encara es preocupen per qüestions com la pau mundial. Aleshores em vaig adonar que, en realitat, aquells símbols de la pau no eren res més que la típica marca dels Mercedes. Ho sabien tot sobre els Mercedes, el que costaven, la velocitat que podien assolir... Sabien que el Mercedes era l'automòbil del traficant de drogues. El diner, la cobdícia, arriba a tots els racons de la societat.

—*Durant 25 anys, com a periodista i com a autor, ha estat un comentarista dels estils de vida i els costums d'aquest país. ¿Què li està passant a la societat nord-americana?*

—No pretenc anomenar-me comentarista. Això suggereix estar en possessió d'algunes respostes.

Dels anys 60 ençà hem gaudit d'una llibertat extraordinària en aquest país i ara ens trobem amb les cares positiva i negativa de la mateixa moneda. Hem viscut una prosperitat fantàstica. En molts sentits hem acomplert el somni de les velles societats utòpiques que s'ordiren a mitjan segle XIX. Però a l'altra cara de la moneda de la prosperitat hi ha la febre dels diners i la vanitat, que de fet és la pèrdida de tots els personatges de *La Foguera*.

Però la veritat és que no voldria canviar aquest país. Quan pensen en tot el panorama, la pobresa... No hi ha hagut mai res com aquest país, no hi ha cap paral·lel possible del que els diners i la llibertat han portat als americans.

—*Així i tot vostè sembla pessimista davant la nostra societat. ¿Potser a hores d'ara Amèrica porta el mateix camí que Roma?*

—No. Això és el que s'anomena la fal·làcia orgànica: els països no són plantes, no tenen cicles vitals que comportin una data en la qual morir. No hi ha cap motiu per a pensar que ens trobem en una trajectòria descendent.

—*En una conferència a Harvard, vostè va parlar amb preocupació de la cinquena llibertat, la llibertat enfront la religió i els valors ètics.*

—Quan ja s'han assolit totes les altres llibertats —inclosa la quarta, que va enunciar Roosevelt— l'última trava a la llibertat personal és la religió. Ho vam veure durant els anys 60 amb el moviment hippy, quan desenes de milers de joves van emancipar-se deliberadament de les normes establertes.

Als anys 60 Kesey va dir: «sigues el que ets». Tant se valia el què mentre fos el que en realitat sentien que eren. Aquesta noció de ser el que ets era llavors una idea revolucionària, radical. Ara és un fet molt acceptat.

Això és particularment cert en el tema sexual. La revolució sexual —aquest terme tan pulcre— va significar un enorme canvi als anys 60. Ara gairebé no s'esmenta ni als debats sobre moralitat. No hi pensem en termes morals.

En molts sentits aquesta nova llibertat ha estat un experiment meravellós, sense parangó a la història. Però en part ha esdevingut un excés.

—*¿On en veu, d'excessos?*

—Els anys 80 són més salvatges que els 60. La música rock és molt més salvatge. Només cal escoltar la innocuïtat de la música dels Beatles avui dia; gairebé és Muzak. I la revolució sexual. A mitjan dècada dels 60 sobtava la sola idea d'un dormitori mixt, de posar totes aquelles joves núbils i aquells jovenets en època de zel als mateixos dormitoris, ¡damunt dels mateixos terres! Avui els dormitoris mixtos són com l'I-95. Allà els tenim. Tufegen. I ni els notem.

—*¿Una erosió dels valors?*

—No, erosió no. Ha estat molt més ràpid que una erosió. Ha estat una escombrada dels valors. De tota mena de valors.

—*¿Què pot esperar dels anys 80 un observador de l'escenari americà?*

—Els 70 ja gairebé havien acabat quan jo els vaig anomenar «la dècada del Jo». No ho toco gaire, això de les prediccions, però ja que m'has inflat la vanitat, en parlarem una mica. Crec que als 90 probablement veurem una bona dosi de reaprenentatge, encara que pugui semblar avorrit. Ja hi comença a ser a les actituds dels estudiants joves, avui. Copso que estan frenant voluntàriament la revolució sexual, sense arribar a parar en sec, tampoc, i no només per culpa de la sida.

Em penso que als anys 90 hi haurà força debat sobre la moral. De fet ja ha començat. Ho detecto quan parlo amb els estudiants més joves. És probable que es doni un renaixement religiós. Ja hem presenciats un interès creixent pels evangèlics, per les versions carismàtiques de les religions establertes i també per noves formes religioses. Aquesta cinquena llibertat excita alguns i trasbalsa els altres.

Quan Nietzsche va dir que Déu havia mort, va dir també que caldria crear un nou sistema de valors per a reemplaçar els valors del cristianisme. Déu estava mort, però la culpa no, i no hi havia cap manera d'absoldre-la. Potser ara ens trobem exactament en aquest període. No té cap sentit dir que tornarem a la visió protestant de la moral sexual a tombant de segle. No ho farem.

—*Alguns li han encolomat l'etiqueta de conservador per aquests punts de vista.*

—Quan m'anomenen conservador m'ho prenc com un honor, perquè en el meu món això vol dir que ets herètic, que has dit alguna cosa fora de l'ortodòxia. Se suposa que has de compartir certes postures intel·lectuals i quan no ho fas, ells diuen: «¡Això és una heterodòxia!».

—*En llegir La Foguera vaig tenir la impressió que vostè escrivia sobre les coses que en realitat succeeixen al voltant nostre. ¿No ha tingut cap sorpresa en veure les passar al carrer i dir «Ei, si això és el capítol 7?»*

—Philip Roth va dir que vivim una època en la qual la imaginació del novel·lista se sent impotent al davant del que sap que llegirà al diari de l'endemà. I és veritat. Ningú no pot ni somiar les coses que surten als diaris cada dia.

En un moment donat, estava una mica preocupat sobre el fet que el meu pro-

tagonista principal, Sherman McCoy, perdia 6 milions de dòlars de la seva empresa en un quart d'hora. Vaig pensar: «Va home, que això és una novel·la. Tirem-ho endavant». No feia ni cinc minuts que acabava de deixar la màquina d'escriure quan vaig agafar el *New York Times*, i allí mateix, en primera plana, vaig llegir la notícia d'un jove inversor, d'edat similar al meu protagonista —38 anys— que havia perdut 250 milions de dòlars de la seva empresa en una setmana. Em vaig sentir com l'Alicia al país de les meravelles, corrent i corrent amb la màxima velocitat possible sense poder-me moure del lloc.

—*La Foguera ha rebut molt bones crítiques, però també l'han titllada de cínica, racista i elitista.*

—Això són ximpleries. Els faig un repete: si algú creu que és falsa, que surti ara mateix i que faci el que jo vaig fer. Quan vagi més enllà del llindar del seu apartament i de la porta del seu taxi. Que faci una ullada. Que prengui notes. I després compararem les notes. M'hi jugo el que sigui que la seva descripció de Nova York no és gaire diferent de la meua.

El que en realitat diuen és que he violat una certa norma dels cercles literaris que diu que mai no es pot ser enterament franc amb aquests temes de l'hostilitat ètnica i racial. Quan es tracta aquest tema, cal seguir una certa recepta: has de presentar un personatge, preferiblement dels carrers, que estigui il·luminat i vagi fent veure a tothom la magnitud dels seus errors, de manera que quan acabi la història tothom sigui més savi. El final ha de ser moral. Malauradament, la vida no és així. Em temo que si proves d'escriure una novel·la sobre Nova York, no pots falsejar el tema de l'hostilitat ètnica i racial. No et pots escapar històries de moral inversemblant i resoldre-les d'alguna manera fictícia.

—*¿Com va abordar la tasca de copsar la textura, el so de cada estrat de Nova York?*

—Sóc periodista de soca-rel; fins i tot quan faig novel·les, abans de tot sóc periodista. Crec que totes les novel·les haurien de ser periodisme d'entrada, i si a més pots deixar el terra i elevar-te ben amunt, doncs perfecte. No crec que sigui possible entendre l'individu sense entendre la societat.

—*La Foguera retrata el pitjor de Nova York, una ciutat consumida per la cobdícia i la corrupció.*

—*Mai he pensat que sigui una representació grisa. La meua impressió era d'astorament al davant d'aquell carnaval sorprenent. Estimo Nova York. Atreu la gent ambiciosa, i no només els de dalt. Pensa en tots els asiàtics que han vingut i tenen quioscos de diaris o confiteries o botigues de comestibles. Nova York és la ciutat de l'ambició.*

—*Els americans semblen obseditos per la recerca de l'estatus, i certament els personatges de La Foguera ho estan, la qual cosa suggereix que vostè ho està, també.*

—L'estatus influeix en tots els nivells. Ens resistim a acceptar la seva importància, però és veritat. No te'n pots escapar. Ho veus als restaurants, no només a Nova York. La gent sembla disposada a pagar qualsevol quantitat de diners per ser

vista en el restaurant del segle d'aquella setmana. Tot forma part del que s'anomena plutografia: la descripció dels actes dels rics. No només volen ser vistos en el restaurant del segle d'aquella setmana, volen també que el propietari els abraçi. Però l'estatus no només és patrimoni dels rics. L'estatus és una part fonamental i indefugible de la vida humana.

—En els seus llibres es deté meticulosament en la manera de vestir de la gent, com a signe indicatiu del seu estatus.

—La roba és una meravellosa porta d'entrada que fàcilment t'aconduïx fins al cor d'un individu; és la manera de donar-se a conèixer.

—Alguns crítics diuen que vostè jutja un home per les sabates que porta.

—Em reconforta enormement saber que Balzac va ser criticat per això mateix; ell estava obsessionat pels mobles. Els detalls no serveixen de res si no t'aconduïxen a un coneixement del cor. No hi ha cap misteri; està relacionat amb tot el tema de l'estatus.

—¿Què diria sobre un personatge que porta un vestit elegant de color crema un dia d'hivern a Nova York, amb una corbata lila i una camisa de ratlles amb el coll ratllat, i sabates dissenyades de manera que semblin botins blancs?

—M'ho temia. Sabia que arribaríem a això. Suposo que diria «¡Mira, aquí tenim algú que vol cridar l'atenció!». Però prefereixo que ho interpretin els altres. Sempre és difícil descriure's un mateix.

—¿El molesta que li diguin sense.?

—En absolut. Els escriptors, ho admetin o no, es dediquen a cridar l'atenció. La meua inclinació és antibohèmia.

Això dels vestits blancs va venir per accident. Jo tenia un vestit blanc que era massa calorós per a l'estiu, de manera que el portava el desembre. Vaig trobar que irritava la gent. ¡Havia descobert aquesta forma innòcua d'agressió!

—¿Creu que Amèrica s'està tornant massa homogènia? ¿No hi ha perill que es perdi l'individualisme?

—No. Em penso que és un país molt dur. Des dels anys 60 hi ha hagut un allunyament. El que veig és una manca evident d'inhibicions. Mira si no els viatgers internacionals. Abans em venia la imatge de l'Adolphe Menjou amb la seva capa, arribant en vaixell, amb 42 paquets d'equipatge. Ara el viatger internacional arriba a l'aeroport Kennedy amb una samarreta esportiva i bermudes, i la seva dona porta xorts, un niki i talons alts. I viatgen en primera classe.

—¿Sempre ha volgut ser escriptor?

—Quan tenia cinc o sis anys vaig decidir que volia ser escriptor. El meu pare era enginyer agrònom i editava una revista que es deia *Southern Planter*, a Richmond. Sempre vaig pensar que ell era escriptor. I jo volia escriure.

—Quan era petit, hi havia un altre escriptor famós del Sud anomenat Thomas Wolfe. ¿Va ser una influència subliminal?

—M'encanten els seus llibres. Quan era petit no podia entendre com era que no érem parents, ja que tenia el mateix nom que jo. Ell era un maximalista, i això és el que més li admiro. Una vegada algú li va aconsellar de treure tot allò que no fos necessari. I ell va respondre amb una expressió golfística: «No, sóc un *puttinner*, jo». I això és el que jo sóc, també.

—Els crítics el comparen amb Dickens, Balzac, Zola... ¿Bones companyies, no creu?

—Van ser els meus mestres. Especialment Zola. Aquesta idea del novel·lista que posa l'individu en llibertat en un entorn social i s'adona de la pressió que la societat exerceix sobre ell. Això és una cosa que s'ha perdut durant els últims 40 anys de novel·la americana.

—¿Una valoració de vostè mateix com a escriptor?

—Només sóc un cronista. La meua passió és descobrir i escriure sobre els meus descobriments.

Benni Angelo

© Time